

PRINCIPY VELENÍ VOJSKŮM

Principy velení vojskům jsou nejobecnější, základní pravidla a doporučení, s kterými se počítá a které musí plnit orgány velení v praktické činnosti velení vojskům na všech stupních. Nejsou výsledkem „čistého“, od života odtrženého myšlenkového procesu, ale vytvářejí se v životě poznáním nejpodstatnějších vazeb a závislostí různých stránek velení, vědeckého zobecnění dlouhotrvající práce velitelů a štábů při řešení úkolů velení v různých podmínkách, za různé situace ve válce i v míru. Liší se od zákonů v tom, že zákony existují a působí objektivně mimo vědomí lidí, nezávisle na jejich vůli a přání. Principy velení vyplývají ze zákonů, vědomě se formulují v zájmu praxe a používají se podle konkrétních podmínek a situace.

Principy velení vojskům (jsou-li správně zformulovány) se stávají hlavními řídicími pravidly, v souladu s nimiž se uskutečňuje řídicí činnost. V sovětských ozbrojených silách se vytvářely a prověřovaly v praxi poznání Rudé armády v letech občanské války a rozvinuly se v období do Velké vlastenecké války a ve zkušenostech řízení ozbrojených sil v tvrdých letech Velké vlastenecké války.

Za tuto dobu vytvořené principy velení se stále upřeshňovaly a prověřovaly v praxi operační přípravy a budování ozbrojených sil v míru, což bylo spojeno a podmíněno především změnami v prostředcích a způsobech vedení ozbrojeného zápasu. Jaderné zbraně a rozvoj raketové techniky způsobily zrod nového druhu ozbrojených sil — raketového vojska, což mělo vliv na změnu struktury ozbrojených sil

a orgánů velení, vedlo k základním změnám v charakteru a způsobech vedení ozbrojeného zápasu, operací (bojové činnosti). Bouřlivý rozvoj elektroniky, automatizovaných systémů a prostředků spojení vedl ke změnám v systému velení vojskům. Tyto a další změny našly svůj odraz i v principech velení vojskům v soudobých operacích.

V současné době se v ozbrojených silách Sovětského svazu i ostatních armádách členských států Varšavské smlouvy zvyrazňují tyto principy velení vojskům: jednota politického, státního a vojenského vedení, nedílná velitelská pravomoc, centralizace velení s ponecháním iniciativy podřízeným ve stanovení způsobů plnění určených úkolů, pevnost a stálost při uvádění přijatých rozhodnutí a plánů do života, operativní a pružná reakce na změnu situace, osobní odpovědnost velitelů a náčelníků za přijatá rozhodnutí, za použití podřízených vojsk a výsledky jim stanovených úkolů. Správné využívání těchto principů v komplexu a spojení jednoho s druhým zabezpečuje potřebnou efektivnost velení vojskům v soudobých operacích.

Jaký je obsah jednotlivých principů?

Princip jednoty politického, státního a vojenského řízení spočívá v tom, že všechny otázky řízení výstavby ozbrojených sil, jejich příprava k vedení ozbrojeného zápasu a jejich využití ve válce, v operaci je těsně spojeno s řešením mnohých politických, ekonomických a sociálních úkolů, na kterých závisí úroveň obranyschopnosti naší vlasti, všech socialistických ze-

mí a v případě rozpoutání války imperialisty porážka sil agresora a úspěšné dosažení cílů války spojenecými silami států Varšavské smlouvy.

Tento princip se projevuje nejen na vyšších stupních řízení. **Stranickost** vyplývá z vyložené třídního charakteru ozbrojeného boje a rozhodujícího významu morálního a politického stavu pro úspěšné splnění bojového úkolu. To vyžaduje na orgánech velení všech stupňů jednotu činnosti, společné úsilí velitelů všech stupňů, štábů a politických orgánů, stranických a mládežnických organizací, jednotu jejich ideologií a organizační činnosti. To znamená, že všechny vedoucí vojenské kádry musí odpovídat za morální politický stav podřízených vojsk a rovněž za stav jejich bojové pohotovosti. Musí se osobně zúčastnit objasňování ideologie a politiky strany u podřízených vojsk a organizovat je k plnění stanovených úkolů. Jednota ideologické a organizační činnosti je důležitým požadavkem praktické realizace tohoto principu velení vojskům.

Princip nedílné velitelské pravomoci je důležitým organizačním principem velení vojskům na všech stupních. Nutnost nedílné velitelské pravomoci ve velení vojskům vyplývá ze samé podstaty ozbrojených sil, jejich předurčení, podmínek a způsobů použití. Nedílnou velitelskou pravomocí se dosahuje centralizace a jednotná činnost vojsk v operacích.

Složitě podmínky přípravy a vedení soudobých operací, ohromná ničivá síla současných zbraní, rychle probíhající bojová činnost vojsk a prudké změny situací značně zvýšily úlohu faktoru času a nutnost přijetí rozhodnutí jedním velitelem a pevného jeho uvádění do života. Toho můžeme dosáhnout jen při přísné centralizaci práv do rukou jednoho člověka — velitele. Jedině velitel vybavený plnou pravomocí může působit iniciativně a rozhodně, přijímat v krátké době rozhodnutí a vzít na sebe plnou odpovědnost za jejich praktické uskutečnění. Nedílná velitelská pravomoc je nutná i pro zachování kázně a organizovanosti v krajně obtížných podmínkách fyzického a morálního působení na vojáků zbraněmi hromadného ničení.

Současné složitě podmínky přípravy a vedení operací, velký objem úkolů velení a zkrácené lhůty pro jejich řešení nedovolují, aby vojskům operačních svazů, svazků a útvarů velel jeden člověk. Velitel ve své práci je nucen opírat se o své zástupce, politické a další orgány velení, s nimiž posuzuje základní otázky přípravy a vedení operací. To umožňuje co nejvíce shrnout hlavní faktory situace, efektivně využít

zkušenosti a znalosti generálů a důstojníků orgánů velení, jejich tvůrčích schopností a iniciativy, na minimum zmenšit možnosti chyb a subjektivismu při hodnocení situace a nakonec zabezpečit přijetí vědecky zdůvodněného rozhodnutí. V praxi to znamená, že velitelé a štáby při přijímání rozhodnutí využívají efektivních zákonů různých věd: marxisticko-leninské teorie, vojenské vědy a techniky, fyziky, chemie, kybernetiky, elektroniky, matematiky atd.

Je to široký systém opatření, založených na nejnovějších výsledcích výzkumu a uskutečňovaných v zájmu maximální produktivity práce při minimálním vynaložení času, sil a prostředků s cílem dosažení optimálních výsledků. Uskutečňuje se jednak poznáním a hlubokým zvládnutím zákonitostí řízených procesů, jednak využíváním vědeckých metod práce. Umožňuje to daleko větší míru předvídání. Vědecký přístup předpokládá správně poznávat události a jevy současnosti, předvídat jejich rozvoj v budoucnosti, chápat a promýšlet problémy soudobého vojenského, způsoby a formy vedení války, pomáhat hledat cesty k zabezpečení vítězství nad nepřítelem.

Vědecky přistupovat k řízení vojsk předpokládá dále:

- všestranně a objektivně oceňovat situaci, být včas přesně a pravdivě informován,
- včas podchytnout, podpořit a prosadit do praxe vše nové a pokrokové, cílevědomost a organizovanost v práci,
- hlubokou znalost předpisů, směrnic a přísné dodržování jejich požadavků,
- vědecky přistupovat k plánování a rozhodování, prosazovat do života přijatá opatření,
- uplatňovat racionalizační opatření a používat nejnovějších metod práce.

Obsah a sumu otázek, které se kolektivně posuzují, stanoví velitel podle důležitosti řešených úloh, vzniklé situace a času, který má k dispozici.

Nedílná velitelská pravomoc a kolektivnost tak vystupuje v dialektické jednotě při vedoucí úloze velitele.

Princip centralizace velení na všech stupních s ponecháním iniciativy podřízeným ve stanovených způsobů plnění jím určených úkolů odráží podstatu leninského principu demokratického centralismu vzhledem k podmínkám velení vojskům.

Při řízení ozbrojených sil jako celku i při velení vojskům v každé operaci se vyžaduje „nejtvrdší“ centralizace velení, která je nežádoucí v mnohých ostatních nevojenských oblastech. Nadřízenému musí

být zabezpečena možnost v krátké době přijmout rozhodnutí a sjednotit všechno úsilí vojsk k dosažení stanoveného cíle, podřídit jejich činnost jednomu zámyslu a plánu.

Centralizované velení umožňuje veliteli v krátké době a nejlepším způsobem koordinovat činnost různých druhů vojsk a speciálních vojsk, efektivně využít zbraní a bojové techniky, rychle přenést úsilí z jednoho směru na druhý, kontrolovat jakoukoliv činnost a v případě nutnosti vzít na sebe libovolnou funkci velení. Složitě podmínky soudobých operací a možnost prudkých změn situace v krátké době, velká ničivá síla zbraní hromadného ničení a vysoká dynamika v rozmachu bojové činnosti vyžadují rychlý, skoro okamžitý vliv na průběh bojové činnosti přijetím rozhodnutí podřízenými a stanovení dalších úkolů vojskům. Proto musíme podřízeným velitelům a orgánům velení umožnit rozumnou iniciativu a tvůrčí přístup při řešení jim stanovených úkolů. Musí mít možnost přijmout rozhodnutí a stanovit úkoly podřízeným vojskům nejen podle nařízení (směrnic, rozkazů) nadřízeného velitele, ale i samostatně ve zvlášť napjatých a kritických situacích v bojové činnosti při usměrnění úsilí na nejlepší splnění úkolů.

V soudobých podmínkách se tedy musí rozumně spojit centralizace a decentralizace. Konkrétní míra takového spojení nemůže být stejného druhu v různých družích ozbrojených sil a na různých stupních velení. Závisí to na zkušenostech velitelů a orgánů velení, jejich přípravě, charakteru úkolů, které řeší vojska, na podmínkách a situaci. Nejvyšší stupeň centralizace velení bude při plánování a použití jaderných výsadků, vedení protivzdušných operací atd.

Míra spojení centralizace a decentralizace ve velení vojskům se prakticky projevuje v přesném rozdělení funkcí mezi velitelské stupně v hierarchické struktuře velení a mezi orgány velení na každém velitelském stupni a mezi místy velení. Takové včasné rozdělení funkcí umožňuje vyloučit dublování při řešení jedné z těchto úkolů různými velitelskými stupni, orgány a místy velení, značně zkrátit toky informací, které cirkulují v systému a zvyšují operativnost velení. Přitom nadřízené orgány velení se nemusí zabírat plněním těch funkcí, které úspěšně mohou splnit podřízení. V současné době se ve štábech a ostatních orgánech velení funkční povinnosti velení, oddělení a služeb zaměřují na řešení tohoto úkolu. Nad-

řízený velitel a funkcionáři orgánů velení musí dobře znát své podřízené, jejich přípravu a organizátorskou způsobilost, silné a slabé jejich stránky. Musí se starat o to, aby podřízení velitele a štáby znali v potřebném rozsahu situaci, zámysl nadřízeného velitele a úkoly sousedních a spolupůsobících vojsk a byli schopni efektivně a kvalitně řešit jim stanovené úkoly velení.

Princip pevnosti a vytrvalosti při uvádění přijatých rozhodnutí a plánů do života přímo souvisí s **principem operativnosti a pružnosti reakce na změnu situace.**

Oba tyto principy jsou v zásadě praktickou činností velitele a orgánů velení při řízení vojsk v průběhu operace. V nich je současně spojena z jedné strany snaha zabezpečit neprodleně dovedení přijatého rozhodnutí do života (určitého plánu) a z druhé strany nutnost současně řešit změny i úkoly vojskům, které vznikly ze změny situace.

Velení musí být pevné a stálé. To zabezpečuje veliteli způsobilost získat neprodleně splnění stanovených úkolů podřízeným vojskům, bez ohledu na jakékoliv těžkosti a překážky, které vznikly při jejich plnění.

Současné velení musí být operativní a pružné. Vyžaduje od velitele rychlou reakci na očekávané nebo probíhající změny situace, učinit rozhodná nutná upřesnění do dříve přijatého rozhodnutí a plánů a zabezpečení přitom v krátké době přenesení úsilí vojsk ve prospěch úspěšného splnění stanovených úkolů.

Proto mezi oběma principy existuje spojená závislost. To je důvodem pro jednotné a souhrnné zkoumání pevnosti a pružnosti velení při řešení úkolů soudobých operací.

Princip osobní odpovědnosti velitelů a náčelníků za přijaté rozhodnutí, za použití podřízených vojsk a za výsledky při splnění stanovených úkolů má důležitý význam ve velení vojskům. Velitel, který ve své osobě spojuje všechny funkce a úkoly velení, osobně nese plnou odpovědnost před stranou, vládou, velením armády za stálou bojovou pohotovost, mobilizační pohotovost podřízených vojsk a úspěšné splnění bojových úkolů těmito vojsky.

Nezávisle na početním stavu a úrovni přípravy funkcionářů orgánů velení, kteří se zúčastní přípravy rozhodnutí, pouze velitel má právo přijmout rozhodnutí pro operaci, které je základem velení. Uvedený princip znovu zvýrazňuje, že kolektivnost posouzení za všech okolností musí probíhat bez výjimky jen v nejnútnejším minimu. Je doprovázeno nejpřísnějším sta-

novením osobní odpovědnosti každého funkcionáře za jemu příslušné funkční povinnosti a připravované podklady.

Úplnost práv a povinností velitele je vyjádřena v tom, že je vybaven velkou pravomocí. Jeho rozhodnutí, rozkazy a nařízení mají právní podklad a proto je musí podřízení bezpodmínečně plnit.

Takový je obsah hlavních principů velení vojskům, které musíme tvůrčím způsobem uplatňovat podle vývoje konkrétní situace. V jejich základech spočívají leninské principy řízení socialistické společnosti a požadavky vědeckého řízení. Vědeckost vyjadřuje hlavní podstatu cesty a dosažení cíle velení — maximální efektivnosti využití potenciálních možností vojsk pro úspěšné řešení úkolů operace. Vědeckost velení je založena na přesných znalostech a mistrném použití objektivních zákonů, které působí ve velení, na vysoké kompetentnosti vojenských vedou-

cích. Je vyjádřena hlubokým pochopením vzniklé situace, přijetím optimálního rozhodnutí a plánů, vědeckou organizací řídicí práce a použitím nejefektivnějších metod velení.

Proto musí generálové a důstojníci mít hluboké znalosti marxisticko-leninské teorie, vojenské vědy a perspektivy rozvoje vlastního oboru, musí dokonale ovládat svoji odbornost, mít potřebné znalosti přírodních, technických a společenských věd v hraničních oborech, zejména takových jako je fyzika, chemie, matematika, pedagogika, psychologie a další.

V soudobých podmínkách má vliv na formování principů velení zejména další vědeckotechnický rozvoj, který přináší zavedení nových prostředků ozbrojeného zápasu, více efektivních technických prostředků velení, racionálnější organizaci práce štábů a metod řešení základních úkolů velení.